

LBRIS

We know
books

PR. IOAN USCA • PROF. IOAN TRAI

COMENTARII LA CARTEA

CÂNTAREA
CÂNTĂRILOR

LUMEA CREDINȚEI

București, 2024

CUPRINS

Cuvânt lămuritor	7
Introducere la Cartea Cântarea Cântărilor	9

COMENTARIII LA CARTEA CÂNTAREA CÂNTĂRILOR

Cartea Cântarea Cântărilor	19
----------------------------------	----

VERSIUNI ALE CÂNTĂRII CÂNTĂRILOR

שיר השירים	229
Ασμα	233
Canticum Canticorum	239
Biblia lui Șerban (București, 1688)	245
The Song of Solomon (King James Version, 1611)	250
Das Hohelied (Martin Luther, 1545)	257
Bibliografie	265

CARTEA CÂNTAREA CÂNTĂRILOR

CAPITOLUL 1

*Cântarea Cântărilor, care este a lui Solomon.*¹³

„*Cântarea cântărilor*. Ca în poezia veche egipteană, cântările de dragoste poartă un titlu [...]. Și înseamnă poezie legată de cult, însă și *cântare de lume* sau *odă triumfală* sau *cânt de biruință*, precum în Judecători 5,12. Un astfel de cântec putea fi însoțit de instrumente muzicale, cf. Amos 6,5. Și *hașirim* are înțeles superlativ: *cel mai frumos dintre cântece*, precum *Habeil habalim*, *cel mai fragil dintre cele fragile*. Legătura partitiv genitivală cu înțelesul superlativ a luat din vechime în latină această frumoasă asociere: *Canticum Canticorum* după care s-a tradus în multe dintre limbile lumii” (CCIA).

Care este (ebr.: *așer l*): „*care*, pronume relativ mai nou, căci forma veche ce apare în tot cursul poemei este

¹³ Subtitlu prezent atât în *Biblia Hebraica*, cât și în *Septuaginta*, în ambele trecut ca versetul 1; absent în *Biblia Sacra Vulgata*.

șe. *Lamed auctoris* indică proveniența, forma de dativ. Cuvânt de cuvânt tradus ar fi: *Cel mai cântec dintre cântece care este al lui Solomon*. Conform tradiției (III Regi 5,12), Solomon a compus o mie cinci cântări, - o indicație în plus asupra originii *Cântării cântărilor* din epoca atât de înfloritoare cultural a domniei acestui înțelept, harnic și dăruit rege peste Izrail (între anii 970-931 î. Hr.). Titlul a fost adăugat mai târziu” (CCIA). „De altfel și titlul complet al cărții, în Biblia ebraică, ne indică pe Solomon ca autor. Acest titlu sună astfel: *Șir Hașirim așer li Șlomo*. Particula *li*, care se folosește pentru cazul genitiv, îl desemnează pe Solomon ca autor al cărții”¹⁴.

„Grigorie cel Mare, *Expositio in Canticum Canticorum*, 1-5.9, CCSL¹⁵ 144.3-8; 12-13, spune că învățăturile divine sunt îmbrăcate în imaginile lucrurilor la care avem acces. Cântarea Cântărilor reprezintă o astfel de înșiruire de cuvinte care descriu dragostea trupească astfel încât sufletul să acceadă la o dragoste mult mai înaltă” (SEP 4/I).

„Se numește Cântarea Cântărilor, în măsura în care e peste oricare cântare cântată de Moise și Miriam în Ieșirea, ori de Isaia, Habacuc și alții. Acele cântări Îl laudă pe Domnul cu mintea și sufletul bucuroase pentru eliberarea poporului, sau pentru convertirea lui, ori ca recunoștință pentru lucrările divine. Cântarea de față e superioară pentru că se aude glasul Bisericii cântătoare și al lui Dumnezeu. Pentru

¹⁴ Dumitru Abrudan, *Cărțile didactico-poetice*, p. 118

¹⁵ *Corpus Christianorum. Series Latina*, 1953, Turnhout, Belgium, Brepols

că divinul și umanul se unesc între ele, de aceea se numește Cântarea Cântărilor, adică cea mai frumoasă dintre cântări”¹⁶.

Solomon cel istoric este numai organul prin care ne vorbește Solomon Cel adevărat; Solomon regele este doar chip (tip) al lui Iisus Hristos, Împăratul întregii zidiri: „Un alt Solomon e arătat prin el. Care și El S-a născut din David după trup, al Cărui nume e *pace*, Care e adevăratul împărat al lui Israil, Ziditorul templului lui Dumnezeu, Care a îmbrățișat toată cunoștința, a Cărui înțelepciune este fără hotar, a Cărui ființă este înțelepciunea și adevărul și tot numele și înțelesul înalt și vrednic de Dumnezeu”¹⁷. Orice om e un chip al lui Dumnezeu, dar, între oameni, unii sunt chipuri mai realizate, mai luminoase ale Cuvântului original și fundamental, și sunt create tocmai ca să pregătească, prin sporirea lor în har și înțelepciune, venirea Fiului ca om: „Mai întâi să pătrundem înțelesul titlului, căci socotesc că nu degeaba s-a atribuit prin titlu lui Solomon, ci ca să înțeleagă cei ce citesc că în cele spuse se cuprinde ceva mare și dumnezeiesc. Deoarece chiar prin amintirea lui Solomon se trezește în fiecare o mare admirație pentru înțelepciunea lui”¹⁸.

¹⁶ Grigorie de Elvira, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, 1.2 – ACCS/OT 9

¹⁷ Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, 1

¹⁸ Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, 1

1: - *Sărute-mă cu sărutarea gurii sale!*
Alintul tău mai bun e decât vinul

„Sărute-mă cu sărutarea gurii sale! Versul e aidoma cu cel din ediția 1688. Altfel formulat: *Cu sărutarea gurii lui să mă sărute!* Origen subliniază că nu e vorba de un optativ, de o simplă dorință (*ce bine ar fi dacă m-ar săruta!*), ci de un imperativ. Cu alte cuvinte, Biserica virtuală spune: *Până când se va mărgini Mirele (Dumnezeu) să-mi trimită sărutările prin intermediari, cum sunt Moise și profeții? În realitate, eu vreau să ating în mod nemijlocit buzele Mirelui, ale Celui ce Se pogoară, prin întrupare, ca Fiu al lui Dumnezeu.* De altfel, literatura patristică cuprinde și ideea unui eros divin” (BBVA). Sărutul (ebr.: *naṣaq*): „rădăcina asiriană *nasaku* înseamnă *a săruta, a atinge*, - aici un kal imperfect. Aici vorbește fata adresându-se tânărului. Este un dialog între cei doi iubiți unde intervine din când în când poetul ca a treia persoană” (CCLA). După Origen, amintit și mai sus tocmai cu această tâlcuire, înțelesul primului vers al Cântării este următorul: „Până când Se va mărgini Mirele să-mi trimită sărutările numai prin Moise și prin Profeți? În realitate, eu vreau să ating buzele Mirelui, că El va veni, va coborî”¹⁹. O altă tâlcuire a aceluiași loc: „Arșița dorinței zilnice, care se mărise în așteptarea venirii Domnului, (Biserica) voia s-o stingă picătură cu picătură prin sărutarea Lui, să-și potolească prin acest dar setea. [...] Așadar, numai Biserica are sărutări ca și o logodnică, fiindcă sărutarea

¹⁹ Origen, *Omilii la Cântarea Cântărilor*, 1.2

LIBRIS | We know books

este o cheazășie a nunții și un drept al căsătoriei”²⁰. „Grigore cel Mare (*Expositio* 13) nu se depărtează foarte mult de interpretarea lui Origen. Vinul semnifică cunoașterea Legii și a Profeților. Mireasa, Biserica, este hrănită mai mult prin predicarea întrupării decât prin învățătura Legii. *Lăsați-o, deci, să spună: sânii tăi sunt mai buni decât vinul*” (SEP 4/I). „Pentru Theodoret al Cyrului (*Interpretatio in Canticum Canticorum*; PG²¹ 81.65b-68b), sânii Mirelui Hristos reprezintă izvoare ale învățăturii, care acum este descoperită apostolilor. Aceștia s-au bucurat de foișorul Mirelui (Marcu 14,15), de învățăturile tainice și mai limpezi, vin mai nobil decât cel al profeților” (SEP 4/I).

„*Alintul tău*: În *Septuaginta* (ca și în *Vulgata*): *sânii tăi*. După cum notează și Claudel, se pare că e vorba de o eroare de lecțiune a Textului Ebraic. Așadar, aici (ca și în 1,3) e preferabilă o nuanță a Textului Masoretic. Traducerile după acesta oscilează între *iubirea, iubirile, mângâierile*” (BBVA). Fie alintul, sânii ori mângâierile, funcție de traducere, acestea sunt comparate cu vinul, simbol al bucuriei: „*Mai buni sunt sânii tăi decât vinul*, înfățișând din pricina așezării, prin sân, inima. În acest caz, prin sân am putea înțelege pe drept cuvânt bunele lucrări ale puterii dumnezeiești pentru noi, prin care Dumnezeu alăptează viața fiecăruia, dăruind fiecăruia din cei ce o primesc hrană potrivită; [...] Așa și toți ceilalți, care aveau în adâncul lor dorul dumnezeiesc, nu se săturau niciodată în pofțirea lor, ci din tot ce le

²⁰ Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, 41.14

²¹ Patrologia greacă (ed. J.-P. Migne)

venea de la Dumnezeu spre a se bucura de Cel dorit făceau materie ce hrănea o și mai puternică poftire. Așa și acum, sufletul ce se unește cu Dumnezeu nu se mai satură de ceea ce gustă. Cu cât se umple mai mult de gustare, cu atât se aprinde mai mult de dorință. Fiindcă, deci, cuvintele Mirelui sunt duh și viață, iar cel ce se lipește de Duh se face duh și cel ce se unește cu Viața se mută de la moarte la viață, după cuvântul Domnului, sufletul dorește să-L vadă, ca să se apropie de Izvorul vieții duhovnicești. Iar izvorul este gura Mirelui, de unde țâșnesc cuvintele vieții veșnice, care umplu gura care le soarbe”²².

*2: și e mireasma mirurilor tale
mai dulce decât tot ce e mireasmă.
Numele tău e mir în revărsare;
Fecioarele de-aceea te-au iubit.*

Odată cu versetul 2, „a se observa trecerea bruscă de la persoana a treia la persoana a doua; procedeu stilistic obișnuit în poezia ebraică” (BBVA).

Numele tău e mir în revărsare: „De-a lungul întregului poem, miresmele, mirurile, aromele, balsamurile sunt, toate, simboluri ale iubirii” (BBVA). „Iisus a fost uns cu acest mir când S-a întrupat. Căci n-a existat mai întâi omul, care a primit ulterior Duhul Sfânt. Mai degrabă, pentru că S-a întrupat prin lucrarea Duhului Sfânt, omul Iisus a fost uns cu acest mir în

momentul conceperii Sale²³. „Chiar Mântuitorului, fiindcă și El este împărtășibil, prin analogie cu mirul, i se spune *vărsat (effusus)*: *mir vărsat este numele Tău*. Căci după cum mirul care se ține în vas are o natură mirositoare, dar se oprește să se răspândească mai devreme, deoarece este închis în vas, dar când vasul va fi deschis trimite departe buna sa mireasmă, tot așa și numele binemirositor al lui Hristos, înaintea venirii Lui se revarsă numai în poporul lui Israel, *închis* oarecum în vasul Iudeii [...]. Însă Mântuitorul, strălucind prin trupul Său în tot pământul, [...] a răspândit [...] cuvântul Său la toată creatura. [...] Atunci s-a împlinit expresia : *mir vărsat este numele Tău*. De altfel, cuvântul *vărsare* indică marea și bogata îndestulare a darului²⁴. „Iar mireasma mirurilor dumnezeiești e mai bună decât orice bună mireasmă a aromatelor. De aceea ni se pare că aici se împărtășește acest înțeles: prin aromate înțelegem virtuțile, ca înțelepciunea, cumpătarea, bărbăția, chibzuința și cele asemenea, de care slujindu-se fiecare după puterea și plăcerea sa, dobândește o astfel de bună mireasmă: unul cea prin cumpătare, sau din înțelepciune, altul pe cea din dreptate, sau din bărbăție, sau alta din virtuțile cugetate. Iar altul poate are în sine o bună mireasmă amestecată din toate aceste aromate. Dar acestea toate la un loc nu se pot asemăna cu virtutea aceea care străbate cerurile, cum a zis Proorocul Avacum: *Acoperit-a cerurile virtutea Lui*

²³ Sf. Grigorie cel Mare, *Comentarii la Cântarea Cântărilor*, 14 – ACCS/OT 9

²⁴ Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, 1.11

(3,3)²⁵. „Aceasta este înțelepciunea prin sine, virtutea prin sine, adevărul prin sine și toate de felul acesta. Mireasma mirurilor cerești pricinuieste o bucurie ce nu se poate asemăna cu aceste arome cunoscute de noi”²⁶. „Grigore cel Mare recurge la o altă interpretare în *Expositio* 21: mirul revărsat este Dumnezeuirea nevăzută care devine vizibilă prin întrupare. Parfumul revărsat se referă la actul kenotic (*dezbrăcarea, golirea* de slava divină) al lui Hristos (cf. Filipeni 2,6-7). Verbul *εκκενωθέν* folosit de traducătorul grec arată golirea în întregime a recipientului de conținut” (SEP 4/I).

În iubirea de Dumnezeu își află sufletul treapta cea mai înaltă a desăvârșirii: „Din nesfârșita bogăție a iubirii, Te faci mirosit în chip înțelegător de către cei ce au credință sănătoasă și odihnești și prin aceasta în chip minunat pe ai Tăi, iar ei Te slăvesc și Te laudă”²⁷. Iar desăvârșirea în gradul cel mai înalt constă în unirea cu Dumnezeu, prin care se revarsă în noi toate bunătățile și toată fericirea: „După cum prin nările nasului percepem în chip simțit mireasma cea bună și pe cea rea, tot așa pe linia omului lăuntric există la cel sănătos, când e vorba de organele simțurilor dumnezeiești, o percepere a bunei miresme a dreptății lui Dumnezeu și a miresmei celei împruțite a păcatelor”²⁸. Prin mirosul cel duhovnicesc, primim buna mireasmă a trupului lui Hristos: „Celor cu adevărat sănătoși la cuget le va ajunge

²⁵ În Biblia 1988: *Slava Lui acoperă cerurile...*

²⁶ Sf. Grigorie de Nyssa, *Tălcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, 1

²⁷ Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 64

²⁸ Origen, *Omilii la Cântarea Cântărilor*, 1.3

în Biserică buna mireasmă a lui Hristos și nu vor dori alt miros²⁹. Numele lui Hristos se va vesti în întreaga lume și pretutindeni va fi preamărit, răspândindu-se precum bunele mireme vărsate pe pământ: „Asemenea unui mir, care împrăștie, de jur împrejur, mirosul său, este răspândit numele lui Hristos. Pe tot pământul se pomenește numele lui Iisus, pe tot pământul se vestește Mântuitorul meu. [...] *De aceea te iubesc fecioarele*, pentru că îndurarea lui Dumnezeu s-a revărsat întru inimile noastre prin Sfântul Duh³⁰. Fecioarele sunt sufletele întegre, neîntinate, ale celor dreptcredincioși, popoarele luminate de învățătura Legii celei noi: „Câte suflete reînnoite astăzi Te-au îndrăgit pe Tine, Doamne Iisuse, spunându-Ți: *Trage-ne după Tine, la mireasma veșmintelor Tale alergăm* (1,3), ca să soarbă mireasma învierii?³¹. Cugetarea *lăcomește* după o cunoaștere tot mai desăvârșită, dar cuvintele sunt incapabile să exprime ființa lui Dumnezeu, aceasta rămânându-ne inaccesibilă, dar întrevăzută în manifestările externe ale sale: „*Mir vărsat e numele Tău*. Prin acest cuvânt socotesc că arată că nu se poate cuprinde în înțelesul unui nume firea cea fără hotar, ci orice putere a gândurilor și orice înțeles al cuvintelor, chiar dacă ar părea că cuprinde ceva mare și dumnezeiesc, nu e în stare să atingă însuși Cuvântul, ci ca din niște urme și rămășițe cuvântul nostru își dă cu socoteala despre Cuvântul, din cele înțelese bănuind prin asemănare pe Cel necuprins. Căci orice nume am

²⁹ Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în Dub și Adevăr*, 9

³⁰ Origen, *Omilii la Cântarea Cântărilor*, 1.4-5

³¹ Sf. Ambrozio al Milanului, *Despre Sfintele Taine*, 6 (29)

cugeta, prin care să facem cunoscut mirul dumnezeirii Sale, nu înfățișăm prin înțelesul celor spuse însuși mirul, ci prin numirile despre Dumnezeu înfățișăm o mică rămășiță din aburul bunei mireme dumnezeiești, așa cum în vasele din care s-a deșertat mirul, nu se vede, în firea lui, însuși mirul vărsat din vase, așa cum este (el), ci din calitatea nu deplin limpede a aburilor rămasă în vase ne facem o oarecare bănuială despre mirul vărsat. Aceasta o învățăm prin cele spuse: că însuși mirul dumnezeirii, adică ceea ce este el după ființă, e mai presus de orice nume și înțeles³².

3: *Ținându-ne de pașii tăi
vom alerga s-avem în răsuflare
mireasma mirurilor tale.
Mă duse regele-n cămara lui;
ne-om bucura, ne-om veseli de tine;
mai aprig decât vinul îți vom iubi alintul;
pe drept o fac acei ce te iubesc.*

„Regele. Mirele e redat aici ca rege. Versul precedent e la persoana a doua, iar acesta vorbește la persoana a treia. Acest schimb de persoane este frecvent în toată *Cântarea*” (CCIA). „*Heder, cămară* întunecată unde cei ce se iubesc pot fi singuri (IV Regi 9,2)” (CCIA).

„*Mă duse regele-n cămara lui*: prefigurare, prin vis și dorință, a spațiului nupțial. Mirele e asimilat unui rege (și nu numai prin coroana lui Solomon). În acest sens, a se vedea cununile din Taina Nunții (dar și